

УДК 378.147

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2022.84.34>**Н. А. Несторук**кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та методики викладання
Горлівського інституту іноземних мов ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»**Н. В. Ковальська**старший викладач кафедри педагогіки та методики викладання
Горлівського інституту іноземних мов ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

РОЗБУДОВА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ В НАДЗВИЧАЙНИХ УМОВАХ

Студіювання освітнього процесу закладів вищої освіти виявило необхідність пошуку нових шляхів налагодження освітнього процесу з проходження педпрактики здобувачів вищої освіти в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку в надзвичайних умовах воєнного стану. Наголошується на тому, що натеper актуальна розбудова індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів вищої освіти в екстремальних умовах. З цією метою кафедра педагогіки та методики викладання розробила навчально-методичне забезпечення педагогічної практики в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку та проінформувала здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти 3 курсу за допомогою дистанційних технологій про виконання альтернативних завдань, зміст яких полягає у наступному: скласти звіт про проходження альтернативної літньої педагогічної практики, презентувавши методичну розробку виховного заходу загону, емпіричне дослідження за особистою темою та спроектувати методичну розробку ігрової загрою (5-6 ігор на знайомство, згуртування колективу), вказавши мету, вікову категорію, умови проведення, обладнання й інвентар, ролі, час гри, правила та умови. Було з'ясовано, щоб провести емпіричне дослідження і досягти поставленої мети для дослідження серед існуючих соціальних медіа здобувачі вищої освіти обирали онлайн-анкетування Google Форми та телеграм. Виявлено, що в роботах здобувачів було проанкетовано від 30 до 75 респондентів, де-хто з них побажали залишитися «інкогніто» в питанні про табір, де вони працювали. Презентовано на прикладах де-кількох робіт здобувачів Горлівського інституту іноземних мов Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» нові проекти – фотоквест «Очима молоді», що мандрував спочатку Україною, потім Грузією, подорож якого продовжується, не зупиняється; нові методики, які сприяють процесу формування свідомого ставлення молоді до нагальних проблем сьогодення. Здійснивши аналіз звітів здобувачів вищої освіти, опрацювавши текст анкет, результати анкетування, статистичних даних у відсотках за кожним запитанням (з використанням різноманітних видів діаграм), оцінку отриманих результатів, висновків та рекомендацій для покращення організації виховної роботи в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку, можна зробити висновок про позитивне враження від виконаних індивідуальних емпіричних дослідницьких завдань, що сприяли бажанню надалі пов'язати свою майбутню професійну діяльність з педагогічною.

Ключові слова: педпрактика, здобувачі вищої освіти, дитячі заклади оздоровлення та відпочинку, емпіричні дослідження, респонденти.

Постановка проблеми. Цього року освітній процес в Україні почався для всіх в різних умовах, країнах та обставинах. Літня педагогічна практика здобувачів першого «бакалаврського» рівня вищої освіти 3 курсу Горлівського інституту іноземних мов Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку (ДЗОВ), до яких відносяться як замські, так і пришкільні табори, проходила в надзвичайних умовах воєнного стану. Дитячий оздоровчий заклад (комплекс, центр, табір, містечко) – це позашкільний заклад для учнів віком від 6 (7) до 14 (15) років, з певною структурою і методами роботи, метою діяльності якого є «реалізація права кожної дитини

на повноцінний відпочинок, оздоровлення, забезпечення змістовного дозвілля, задоволення інтересів і духовних запитів відповідно до індивідуальних потреб» [1, с. 3]. Але на заваді пантемія, далі – умови воєнного стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Суттєвий внесок у дослідження методики виховної роботи в дитячих оздоровчих таборах внесли такі науковці, як Дубінка М. М. [1], Гринько Т. В., Зябрева С. Е. [7], психологію ділового спілкування тлумачила Змієвська Л. В. [6], психологію спілкування Шрагіна Л. І. [3], управління Карамушка Л. М. [9], тактику спілкування Бутенко Н. Ю. [2], особливості комунікативної поведінки в процесі спілкування Каплінський В. В. [4], фасилітацію Dignen В.

[10] й інші. Але, як показав аналіз літературних джерел, з'явилась необхідність пошуку нових шляхів налагодження освітнього процесу з проходження педпрактики здобувачів вищої освіти в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку в надзвичайних умовах воєнного стану.

Метою статті є презентація розбудови індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів вищої освіти факультетів романо-германських мов та соціальної та мовної комунікації Горлівського інституту іноземних мов Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» в екстремальних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до Указу президента України № 64/2022 від 24 лютого «Про введення воєнного стану в Україні», Листа МОН № 1/3378-22 від 07.03.2022 р. щодо зміни форми проведення педагогічної практики в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку на 3 курсі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти з використанням дистанційних технологій та наказу № 81 від 13 травня 2022 року по ГІМ ДВНЗ ДДПУ, кафедра педагогіки та методики викладання розробила навчально-методичне забезпечення педагогічної практики в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку та проінформувала здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти 3 курсу за допомогою дистанційних технологій про виконання альтернативних завдань, зміст яких полягав у наступному: скласти звіт про проходження альтернативної літньої педагогічної практики, презентувавши методичну розробку виховного заходу загону, емпіричне дослідження за особистою темою та спроектувати методичну розробку ігroteки загону (5-6 ігор на знайомство, згуртування колективу), вказавши мету, вікову категорію, умови проведення, обладнання й інвентар, ролі, час гри, правила та умови.

У віртуальних дитячих загонах здобувачі презентували себе у якості загоновожатих, педагогів-організаторів та вихователів.

У зв'язку з неможливістю здійснення контактних форм роботи здобувачам пропонувалось здійснити емпіричне дослідження проблематики організації виховної роботи дитячого закладу оздоровлення та відпочинку в дистанційному режимі.

Оцінювання дослідження було здійснено з урахуванням його унікальності, відповідності проблематиці, дотримання технічних вимог та термінів виконання. У разі виявлення проявів академічної недоброчесності (плагиату, присвоєння чужих результатів досліджень, а також фальсифікації та фабрикації результатів), роботи не приймалися до розгляду.

Щоб провести емпіричне дослідження і досягти поставленої мети для дослідження серед існуючих соціальних медіа здобувачі вищої освіти обирали онлайн-анкетування Google Форми та телеграм,

так як за опитуваннями серед соціальних мереж саме він є найпопулярнішим джерелом інформації для українців за останні три місяці повномасштабної війни. Вони створювали групи, співзвучні з темою емпіричного дослідження і запрошували учасників (педагогів-організаторів, вожатих, які працювали в дитячому таборі з різних куточків України, психологів закладів освіти, здобувачів середньої освіти, батьків), проте добавлялися й інші бажані особи.

В роботах здобувачів вищої освіти було проанкетовано від 30 до 75 респондентів, де-хто з них побажали залишитися «інкогніто» в питанні про табір, де вони працювали, але ми не могли залишити без уваги їх відповіді.

Всі респонденти – реальні люди, за необхідністю додатково можна презентувати документи з посиланнями на соціальні мережі всіх респондентів (майже всі роботи з посиланнями на опитування). Учасникам груп було запропоновано пройти анонімне опитування, яке складалося з 10-13 запитань, що були розроблені здобувачами для отримання даних з досліджуваної проблеми.

Наведемо приклади де-яких розробок.

Студентка 4 курсу Горлівського інституту іноземних мов ДВНЗ ДДПУ Софія Бамбуля розробила фотоквест «Очима молоді», і поділилася історією створення цього проекту.

«Все почалося у 2018 році. Тоді я була членкинею громадської організації «Моя єдина» та неформального освітнього простору «Простір ідей «Майстерня»». Перед нами стояла мета – круто організувати святкування Дня Молоді в Бахмуті. Я довго думала, що можна зробити неординарного, і тоді на думку мені спав фотоквест. Зазвичай – це локальна історія, коли всі дії прив'язані до певного міста. Мені ж хотілось, щоб цей проект був незвичайним, без рамок та обмежень. Цей фотоквест унікальний тим, що в його створенні немає чітких вимог щодо локації, техніки виконання. Він не регламентує кількість людей, які будуть залучені у його реалізації. На стадії розробки завдань щодо фотоквесту ставилася мета – не просто провести його для розваги, а через сучасні інтерактивні засоби зацікавити молодь до сприйняття проблем сучасності й сприяти процесу формування свідомого ставлення до вирішення цих нагальних проблем. Саме тому, в такій цікавій формі, через фотографію, ми торкалися питань екології, моральних цінностей, а саме любові до родини, людей, питання дружби, говорили про війну – бо це можливість побачити, як молодь сприймає сучасну дійсність, як ставиться до неї. В ході реалізації цього проекту команди отримують завдання, які можуть обирати за своїм бажанням, та створюють фотографії, а наприкінці самі ж учасники голосуванням обирають переможців».

Софія поділилася своїм проектом і продемонструвала його в багатьох куточках України, та навіть за її межами. Першим був Бахмут, потім проект «Очима молоді» був організований у Святогірську. Фотоквест помандрував Україною. А потім була Грузія. Подорож фотоквесту продовжується, не зупиняється.

Наступна розробка Тілімової Олесі, що презентує ідеї комфортного, безконфліктного спілкування в дитячому закладі оздоровлення та відпочинку.

На сьогодні актуальною проблемою взаємостосунків між людьми є питання комунікації між ними, а саме щире спілкування. Адже діти знаходяться разом досить довгий час і всі вони різні за характером. На цьому тлі можуть виникнути сварки та образи. Тому щире спілкування - це єдиний шлях до розуміння і поваги у колективі. Воно відіграє велику роль у розвитку характеру та дитячої психіки. Саме в цей час формується дитина, як особистість. Також ця проблема дуже актуальна, бо ми живемо в цифрову епоху і нам не вистачає реального спілкування, через гаджети та Інтернет. Як казав Арістотель: «Насолоджуватись спілкуванням - головна ознака дружби». Ось чому люди, які багато спілкуються мають велику кількість друзів.

Спілкування у групі відбувається між вожатою, яка керує ним та дітьми, які беруть активну участь в цьому процесі. Для встановлення контакту в спілкуванні важливу роль відіграє нешаблонність, оригінальність поведінки...[2, с. 277], навіювання членам групи думки про вільний обмін інформацією...[3, с. 24]. Це останній захід перед сном. Найчастіше воно проходить у кімнаті, або в якомусь іншому тихому куточку табору, який обирає група своїм «священним місцем», але цього разу воно відбулося на березі річки. Щодо специфіки комунікативних умінь, варто відзначити, що не всі з них реалізуються на базі мовлення. Деякі взагалі не пов'язані з очевидними поведінковими діями, оскільки забезпечують діяльність, яка відбувається лише на психічному рівні і не проявляється в зовнішній поведінці, тобто «внутрішню комунікацію або автокомунікацію». Це можуть бути перцептивні вміння (чисто внутрішнього плану), які не вимагають словесної трансформації. Підкреслюючи важливість таких умінь, один з видатних канадських психологів Вайнцвайг П. зауважував: «... ми спілкуємось один з одним не словами, а розумінням...» [4, с. 148]. Що особливо важливе у цей час? Людська душа. Почуття та переживання, емоції, радість та розчарування, навіяні подіями минулого дня, плани на найближче та далеке майбутнє постають на перший план. Це час, коли мрії всього життя та нав'язливі страхи сповнюють серце і підкоряють розум. Для кожного з нас це найкращий момент, коли потрібно віддатися роздумам.

Розмова охоплює передачу певного досвіду від однієї людини до іншої під час виконання

діяльності. З іншого боку спілкування – спільна справа, тобто обмін не тільки словами, а діями та вчинками. Також, спілкування охоплює різні способи сприйняття один одного.

З огляду на три аспекти, розмова являє собою спосіб виконання командної роботи й стосунків між людьми у цьому заході. Здійснення бажань кожного можливе тільки тоді, коли люди починають комунікацію між собою.

Соціальна природа розмови виявляється у стосунках, які існують між людьми, де суб'єкти спілкування завжди виникають як носії соціального досвіду.

Він проявляється у змісті інформації, яка є його предметом (знання, способи діяльності), у способах (мовна та немовна комунікація при спілкуванні), у суспільно вироблених у процесі історичного розвитку способах спілкування [5].

Воно існує у будь-яких галузях життя людини та її діяльності, об'єктивні та суб'єктивні їх прояви. Розмова відіграє важливу роль у суспільстві, під час якої потрібно створити середовище для чіткого виявлення особливостей поведінки, манер, рис характеру тощо [6].

Перша мета щирого спілкування – підсумувати всі враження минулого дня та помірковувати над ставленням один до одного. Похвала за гарний вчинок заохочує дитину чинити добре, підбадьорює її, сприяє розвитку довіри та близькості у стосунках. Позбавлення ж від поганих вчинків надає підлітку почуття впевненості та безпеки у групі, підвищує його довіру до вожатої й відновлює взаємини.

Друга мета щирого спілкування – разом обговорити важливі життєві «уроки». Про те, як людям жити в гармонії і як ми можемо сприяти її створенню. Про те, як гордість і жадібність руйнують її, і як за цим слідує погіршення взаємин, розчарування та образа. Про те, як формується згуртованість колективу і як виграє кожен, коли робить якийсь внесок. Коли вихованці прийдуть до розуміння того, що для зміцнення згуртованості колективу потрібні зусилля кожного її члена, але достатньо однієї людини для того, щоб все зруйнувати, вони засвоять дуже важливий життєвий урок. Таке спілкування дає можливість використовувати цю цінну інформацію і весь конкретний досвід, набутий групою, щоб досягати успіху в мудрості та любові.

Саме спільна діяльність з підготовки заходу об'єднала дітей. Всі разом готувалися до проведення: папір, ручки та сірники (щоб позбутися поганих думок); ковдра (для того, щоб сидіти біля річки); кружки та чай (для дружнього чаювання); налаштування музичного інструмента. Діти допомагали один одному, надавали поради, висували ідеї щодо комфортного спілкування. А вожата, зі свого боку, встановлювала атмосферу єдності; пояснювала дітям мету і зміст спілкування у групі; розв'язувала організаційні питання [7].

Очікувані результати залікової справи виправдали себе. Діти добре підготувалися до спілкування і гарно влилися у колектив. Кожен розповів про свої переживання та бажання, а також подякували один одному за гарні вчинки та підтримку. Потім заварили запашний чай і насолоджувалися ним, розповідаючи приємні історії з життя. На завершення, учень зіграв на гітарі.

Досліджуючи важливість щирого спілкування в дитячому закладі оздоровлення та відпочинку, були втілені ідеї для його найкращого проведення.

Здійснивши аналіз звітів здобувачів вищої освіти, опрацювавши текст анкет, результати анкетування, статистичних даних у відсотках за кожним запитанням (з використанням різноманітних видів діаграм) [8], оцінку отриманих результатів, висновків та рекомендацій для покращення організації виховної роботи в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку, можна зробити висновок про загальне позитивне враження від виконаних індивідуальних емпіричних дослідницьких завдань.

Висновки. Основна мета педпрактики була досягнута – рівень знань та умінь здобувачів вищої освіти з питань теорії та практики виховання підвищений, відбулось знайомство з формами і методами праці в оздоровчих таборах, викликана зацікавленість та бажання працювати з підлітками, студенти оволоділи системою знань і умінь, які необхідні для виконання функції загонового вожатого, через реалізацію короткострокових ігрових креативно-інтелектуальних квест-змагань, розвинули уяву, творче мислення.

Отже, ця виробнича педагогічна практика була для студентів дуже корисною, тому що сприяла формуванню і закріпленню інтересу до професії вчителя, а також формуванню педагогічних здібностей, компетентності у сфері педагогічної діяльності. Даючи суб'єктивну оцінку своїм досягненням і невдачам (недолікам) під час проходження практики багато зі здобувачів вищої освіти виявили свою думку про те, що вони бажають надалі пов'язати свою майбутню професійну діяльність з педагогічною. Таким чином, в сучас-

них реаліях створюються нові проєкти, опрацьовуються нові методика, які сприяють процесу формування свідомого ставлення молоді до нагальних проблем сьогодення.

Список використаної літератури:

1. Дубінка М. М. Методика виховної роботи в дитячих оздоровчих таборах : навч.-метод. посібн. Кіровоград: «КДПУ імені Володимира Винниченка», 2006. 153 с.
2. Бутенко Н. Ю. Комунікативні процеси у навчанні : підручник. Київ : КНЕУ, 2004. 383 с.
3. Шрагіна Л. І. Основи організаційної психології : методичні рекомендації з організації самостійної роботи студентів. Одеса : Видавництво : Бартенєва, 2014. 40 с.
4. Каплінські В. В. Методика викладання у вищій школі : навч. посіб. Вінниця : ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015. 224 с.
5. Психологія спілкування. URL : https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/icgn/8prishak_osnovy_psiholog_pedagogiki/r331.htm (дата звернення : 13.11.2022).
6. Змієвська Л. В. Психологія ділового спілкування: конспект лекцій. Херсон : ХНАМГ, 2011. 222 с. URL : https://studopedia.su/8_37721_vididilovogo-spiilkuvannya.html (дата звернення : 12.11.2022).
7. Гринько Т. В., Зябрева С. Е. Методика роботи в дитячому оздоровчому таборі : методичні рекомендації з методики виховної роботи для студентів III курсу. Горлівка, 2006. 74 с. URL : <https://studfile.net/preview/4511116/> (дата звернення : 08.11.2022).
8. З 24 жовтня для здобувачів першого «бакалаврського» рівня вищої освіти розпочався тиждень захистів педагогічної практики в ДЗОВ. URL : forlan.org.ua/?p=52701 (дата звернення : 03.11.2022).
9. Карамушка Л. М. Психологія управління: навч. посіб. Київ : Міленіум, 2003. 344 с.
10. Dignen B. Facilitation : Bringing out the best. Business Spotlight. 2008. № 1. P. 50-56.

Nestoruk N., Kovalska N. Development of individual educational trajectory in extraordinary conditions

The study of the educational process of institutions of higher education revealed the need to find new ways of establishing the educational process of the pedagogic practice of students of higher education in children's health and recreation institutions in the emergency conditions of martial law. It is emphasized that the development of the individual educational trajectory of those seeking higher education in extreme conditions is currently relevant. For this purpose, the department of pedagogy and teaching methods developed educational and methodological support for pedagogical practice in children's health and recreation facilities and informed students of the first (bachelor's) level of higher education of the 3rd year with the help of remote technologies about the performance of alternative tasks, the content of which was as follows: write a report about the completion of an alternative summer pedagogical practice, presenting the methodical development of the unit's educational event, empirical research on a personal topic and designing the methodical development of the unit's game library (5-6 games for getting to know each other, uniting the team), indicating the purpose, age category, conditions of implementation, equipment and inventory, roles, game time, rules and conditions. It was found that in order to conduct an empirical study and achieve the research objective, among the existing

social media, higher education students chose Google Form and Telegram online surveys. It was revealed that 30 to 75 respondents were surveyed in the works of the acquirers, some of whom wished to remain "incognito" regarding the camp where they worked. New projects were presented on the examples of some of the winners of the Horliv Institute of Foreign Languages of the State Higher Educational Institution "Donbas State Pedagogical University" - the "Eyes of Youth" photo quest, which traveled first through Ukraine, then Georgia, whose journey continues and does not stop; new methods that contribute to the process of forming a conscious attitude of young people to the urgent problems of today. After analyzing the reports of higher education applicants, processing the text of the questionnaires, the results of the questionnaires, statistical data in percentages for each question (using various types of diagrams), evaluating the results, conclusions and recommendations for improving the organization of educational work in children's health and recreation institutions, it is possible to make a conclusion about a positive impression from the completed individual empirical research tasks, which contributed to the desire to further connect one's future professional activity with pedagogical activity.

Key words: *pedagogy, students of higher education, children's health and recreation facilities, empirical research, respondents.*